

után Herczeg Ferenc — a Revizíós Liga elnöke.

Megállapítjuk végül, hogy az 1926-ban a »Studium« kiadásában, dr. Ványi Ferenc szerkesztésében és az ugyancsak 1926-ban Benedek Marcell szerkesztésében megjelent irodalmi lexikonok jóval több és megbízhatóbb adatot közölnek akár a mai Jugoszláviáról és különösen vajdasági magyar irodalomról, mint az 1947-ben megjelent Révay-féle irodalmi lexikon.

Az előszó a lexikon mártírhálált halt szerkesztőire, Gáspár Zoltánra, K. Havas Gézára, Fuskás Lajosra, Rába Leóra hivatkozik. »Jobb lett volna munkánkra — írja, — ha velük fejezhettük volna be.«

Hisszük, hogy jobb lett volna. Hisszük, hogy a Hungária könyvkiadónak ezt a meglehetősen drága és lehangolóan értékteien irodalmi lexikonát mártír szerkesztői szívenlenék.

*

Ófórmán felesleges volt mindezt megírni, amit feliebb megírtunk. Ez az »irodalmi«-üzleti vállalkozás — Tancsics Mihályt sem ismeri. Száz esztendővel a nagy magyar március után — hát nem ilyen »irodalmi« lexikont vártunk. Gál László

ÚJ KÖNYVEINK

Sinkó Ervin:

A VASÚT

A jugoszláviai magyar könyvpiacra új könyv jelent meg: Sinkó Ervin »Vasút«-ja. Ez a nagylelkvetű szíves és felkes riport — a cselekmény izgalmas és érdekfeszítő jellegéből kiindulva mondhatnók riportregény — nemcsak fiatal magyar könyvkiadásunk egyik fontos állomását jelzi, hanem egyúttal kordokumentumot is ad egy leginkább horvátul megszótáló, de gyökereiben mégis magyar írónegrlátásában Jugoszlávia történelmének fontos szakaszáról, a jugoszláv ifjúság gigászi munkavállalásáról, a Samac—szarajevói Ifjúsági Vasútvonalról. Ez a két

vonás adja meg a könyv megjelenésének fontosságát és ezért üdvözlőjük mi is örömmel és megelégedéssel Sinkó Ervin meleg, szép megemlékezését a Prugáról, mindannyiunk büszkeségéről.

A vasút építésének házas napjaiban sokat olvastunk ifjúságunk munkájáról és olvasás közben az volt az érzésünk, hogy meléz lehet erőfő a hatalmas vállalkozásról írni; komoly és felelősségteljes feladatot jelenthet egy 240 km-es utszakasz hősies erőfeszítéseinek eseményeiről egységes, mindent magában foglaló képet adni és ezen át a hiteesség meggyőző erejével érzékelteini a kövel és vízzel, a természet elentétes tulajdonságú erőivel, a sokrétiú anyaggal harcoló ifjúság emberemlékezet őta nem tapasztalt nagy vállalkozását és az ifjúság szellemi átförmálódását. A nyolcvanegynéhány oldalas kis könyvet elolvasva az az érzésünk, hogy Sinkó Ervin nem oldotta meg rosszul ezt a komoly feladatot. Nem mutatott és nem is mutathatott be mindent a Vasútvonal hatalmas és szerteágazó munkájából. Nem is lehet ilyen nagy munkát a riport hézagos és sokszor csak részleteket átfogó eszközeivel a maga teljes valóságában és emberi nagyságában érzékelteini. Kétségtelen azonban, hogy Sinkó írásával egészen emberi közelségbe hozta ifjúságunk nagy vállalkozását és éppen meleg hangja, a Vonal felkes méltatása az, ami könyvének különös értékét ad, Sinkó azonfelül, hogy igyekezett hű megvilágításba helyezni a nagy munka mozaikjait, a tárgynak és a témának kijáró igazí írői le kesedés hangján eleveníti fel önmagában az élmények színes sorozatát: és vezetí az olvasót, hivatását boldogan teljesítő kaulauként, a Samac—Szarajevói útszakaszon.

Már a szlavonszki-bródi hajnali útszállónál érezzük, hogy az írő most elindul, hogy a Vonal nagy szívének minden emlékeverését kítapogassa. A daltól és munkától visszhangzó, halkokkal, sík tájjal és hegyekkel teliszórt panoráma szépségeit szemlél-

jük vele, miközben Doboji állomás tájékán tudatunkig már nem jutnak el a körülöttünk felszálló hangok. Csak hallgatunk és csupa szem vagyunk, mert lenyűgöző az a látvány, amely a sok tízezer izmos kar és láb millió meg millió mozdulatát vetíti a tárgyuló szem lencséire a napfényben izzó, mozgó és ujjászünető hegyoldalokról. A nagy munkával való találkozás, az az érzés és — Sinkó dicsőretére legyen mondva —, az olvasónak is. Ami ezután következik, részleteiben, az már fenséges élmény, az erő és érzelem csodás harmoniáján megtorpanó ámulás és — történelem.

A munka mindenütt ott van, ott izzik az érzésekben, de nem az a régi munka, amely Voltaire megfogalmazásában a három nagy rosszat: az unalmat, a bünt és az ínséget tartja vissza tőlünk. Ez a mi munkánk, amelynek nagy, nagyon-nagy értelme van; amelynek kezdete, indulása, az élet, az öröm, az élmény kezdete. Erről a munkáról mondja a szerző könyvében a következőket mély összehasonlítással:

»Elképzelem, milyen volna az, ha ugyanezt a vasutvonalat ugyanezekkel az építőkkel valamely bankérdekeltség építtetné. Hajcsároknak, töltőgyelőknek, ellenőröknek, micsonda gépezete kellene ide és milyen összpontosítása besugóknak, rendőröknek, csendőröknek — micsonda rendfentartó szervezetre lenne itt szükség! Ebben az érdeben nem kevesebb mint százezer ifjú és leány építi a Samác—szarajevói vasutvonalat. Ők a »váltakozó« és ők a munkások. Nincs rendőr, nincs munkafelügyelő, ők maguk a föltéttes hatóság. Csak ki kell pillantani a vonat ablakán és látva látod: itti a munka, ez a kemény munka úgy zújlék, mint valami győzelmi ünnep. Minden tekintet, minden mosoly, amit a futó vonatból elkapsz, arról győz meg, hogy akik itt építenek, mind egyenként és összességükben, minden munkásmozdaluatukban, verejtékükben és erőfeszítésükben élvezetűket lelik. A maguk teremtberejét élvezik.«

Igen, így viszonylik Jugoszlávia ifjúsága ehhez a munkához, amely a nagy vasut sínének lerakásában, az alagutak furásában és a boszniai hegyek robbantásában nyilvánul meg. Az idegen látogatókat, a futó vonatokat csak rövid pillantások üdvözlik. Nincs megállás munkaközben, a szocialista verseny lendülete nem törhet meg a brigádokban, a sok tízezer láb és kéz csak szünet nélkül mozoghat ott, ahol ilyen csodálatos mű épül. Egy másik igazolás: Sinkó Ervin, a bolgár írók és Franciscovic Marin horvát költő társaságában autón járja be a vonalat. Utközben a gépkocsit egy bamárasút vidám kisember állítja meg és felkerekedik. Ez a fücska egy volt azon »illegálisok« közül, akik becsepésztek magukat valamelyik brigádba, moha még nem voltak 16 évesek. Ezeket az »illegális« kis vasutépítőket a brigádok rendszerint hazaküldték, de ők újra és újra visszaszöktek építeni a vasutat, az ifjúság büszkeségét.

Az országúton botorkáló kisember megállította a gépkocsit. Ez még valami másra is megtanítja az írók és olvasót. Marin, a horvát költő elmondta Sinkónak, hogy a partizánharok idején is szokás volt a gépkocsit megállítani és helyet kérni rajta. Ebből csunya zsörtölődések keletkeztek a gépkocsi régi és új utasai valamint a sofőr között, de végül is az emberek megbékéltek egymással. Hát hogyan is lehetett volna másként? És a horvát költő nagyot sóhajtott, mikor ezt elmesélte. Ez a sóhajlás azt jelentette, hogy a vasútvonalon olyan nemes az élet, mint akkor az erdőben.

»S ez az ösztönös sóhajlás igazságot, mély igazságot féd fel: az Ifjúsági Vasútvonalon a bajtársasságnak, leleményességnek, szabadságnak, emberségnek — és dalos erőnek ugyanaz a lelke él, teremt és győz, mely az erdőben élt s mindennel dacolva győzött.«

A könyv bepillantást nyújt a külföldi ifjúsági brigádok életébe is, amelyek eljöttek, hogy Jugoszlávia hős ifjúságával váltva segítség.

megépíteni a nagy művet. Sinkó a külföldiekkel való érintkezés során sok érdekes jelenséggel találkozott. Eszmecsere alkalmával megkérdezte az egyik svéd tanánt, ismerik Svédországban a jugoszláv irodalmat. A svéd ifjú a kérdésre meglepett és csodálkozó kérdéssel felelt: »Van Jugoszláviában irodalom?« Értésültsége szörnyű lehetett és a beszélgetés végén is, amikor Sinkó már ismertette vele a jugoszláv irodalom történetét, a svéd tanár gyanusan azt kérdezte, milyen idős a jugoszláv népek irodalma. Sinkó csak egy példát mondott neki, hogy Mollieret egy időben játszották Párisban és horvát átdolgozásban Dubrovnikban.

A svédek, az angolok, a dánok és a többi népek fiai megtudták tehát a Boszna völgyében, hogy Jugoszlávia nem a vad hegyilakók, hanem a szabadságukért mindenkor halni kész kulturált népek hazája, ahol a középiskolások még akkor is ismerik pl. a skandináv népek irodalmát, ha ezeknek az országoknak a fiai még csak nem is halottak a jugoszláv népek irodalmáról.

Külön megismerkedünk a könyvben a magyarországi Vasvári Pál brigád tagjaival, mind a 124 magyar ifjával és leánnyal, akiket a demokratikus Magyarország küldött a Vonalra, hogy kifejezzék ott a magyar dolgozó nép csodálatát és együttérzését a jugoszláv nép iránt. A magyarországi brigádok teljesítették is küldetésüket: az első vonalban dolgoztak és tanultak, nagyon sokat tanultak a jugoszláv ifjúságtól. A brigádok tagjai közül sokan nemcsak Jugoszláviát, hanem saját hazájukat, Magyarországot is a vasutvonalon fedezték fel. Ezért furt a kemény boszniai hegyekbe a tagukat, tolt nehéz targoncát és ácsolt folyót átívelő büszke hidat a magyar brigád minden egyes tagja a világ haladó ifjúságának találkozási helyén és ezért a nagy tanulságért érdemes volt és érdemes lesz a jövőben is a magyar fiatalok izmának feszülnie. De lássuk csak az első magyar brigád, a Petőfi Sándor rohambrigád egyik tagjának, Somodi Ist-

vánnak szavaival a magyar ifjak véleményét:

»...itt mindannyian tanultunk, sokat tanultunk. Azzal a szándékkal megyünk vissza, hogy nálunk is megteremtjük a demokratikus ifjúsági erőket azt a feltétlen egységét, melyre itt láttunk példát. A szomszéd Jugoszláviában példakép áll az én hazám előtt...«

Sokan talán azt mondják, hogy Sinkó Eryin könyve propaganda, mert csak a nagy munka napos oldalát vetíti az olvasó elé. De ez csak látszat, mert kívánhatja-e valaki az élmények szépségétől átfiorrosodott szívű írótól, hogy vétsen öszintesége ellen és meghamisítsa saját élményeit; eltérletje az olvasó figyelmét éppen arról a lényegről, ami a vasutvonalon emberi értelmének és érzelmének középpontjában állt és készítette őt, az író és riportert, a legtisztább és legnemesebb gondolatokra, népeinek új tartalmú életének, munkájának és jövőjének lelkes értékelésére. És ha a nagy munka fényében meg is jelentek itt-ott árnypontok, ezek is végeredményben a pozitív jelenségeknek csak elferdített kisugárzásai voltak a sok mélyebb értelmében. Az első bródi ifjúsági munkabrigád II. százada azért maradt le mindig a versenyben, mert a parancsnok-helyettes feltékeny volt saját század embereire, azaz, hogy munkateljesítményeivel kitüntesse magát, a többieket pihenni küldte, miközben ő maga dolgozott. És még sok ilyen »negatív« példát lehetne felhozni a Vasutvonal pozitív munkaegységének és szerveztségének igazolására.

A könyv végén Orosz László színes és nagy hittel megírt rövid kis riportját olvassuk arról, hogyan élték és dolgoztak a vajdasági fiatalok a Prugán. A három váltásban 68 vajdasági brigád vett részt a munkákban, összesen 18.257 ifjú. A 68 brigád közül mindössze 2 nem nyerte el a rohambrigád címet. Olyan számok ezek, amelyek világitanak, tanuskodnak és beszélnek.

Kár, hogy a könyvnek nem »Pruga« címet adta az író illetve a kiadó. Így szemléletesebb, eredetibb és találóbb lett volna a cím, amió is inkább, mert az ifjúsági Vasútvonal »Pruga« elnevezése már általános a magyarság között is. »Elment a gyerekek a Prugarú« és »Visszajött a gyerekek a Prugaról«, mondogatták annak idején falum-városom az emberek.

»A Prugának lelke van«, írja egy helyen mámoros örömmel Sinkó Ervin, és az olvasó kiegészíti ezt a megállapítást azzal, hogy lelke van ennek a könyvnek is, amelyet egy széles látókörű, és a mai valóságnak őszintén örülni tudó író írt hittel és szeretettel.

Thurzó Lajos

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ A Szikra regénytár könyvei

Alekszander Sz. Puskin DUBROVSKIJ

Alekszander Szergijevics Puskin neve nem ismeretlen a magyar olvasóközönség előtt, de nálunk még ma is nagyon kevesen tudják, hogy a világ-irodalom egyik legnagyobb költője. És éppen forradalmi írásai a legkevésbé ismertek.

Az oroszok nagy poétája rövid életében a haladás eszméinek bátor harcosa volt. Tevékenyen részt vett a cári önkény ellen felkelő »dekabristák« mozgalmában. Am nem csupán ennek a mozgalomnak a vonalán, hanem már első irodalmi fellépésekor szembe került az elnyomó uralkodó rendszerrel s költeményeiben, prózai műveiben hitet tett a szabadság eszméje mellett s bátran kiállt a jogfosztottak igazságáért.

A »Dubrovskij«, Puskin híres elbeszélése a cári Oroszország feudális elmaradottságából meríti mondanivalóját. Az elnyomó rendszerben élő és hatalmat birtokló fődesurak zabolát-

lan életmódját és alantas gondolkozását tükrözi; korrump hivatalnokok, ostoba és pöffeszkedő tisztek megannyi jellegzetes figurái a kor nemesi társadalmának.

Puskin elbeszélése halhatatlan művéhez, az Anyeginhez hasonlóan a világ minden kultúrnyelvén megjelent és a világirodalomban úgy értékeli, mint az elbeszélő próza egyik legreमेkebb alkotását.

Guy De Maupassant

A VALLOMÁS

Maupassant a novella utóérhetetlen mestere nemcsak a francia irodalomban népszerűsítette ezt az igényes, de igen népszerű műfajt, hanem minden nép irodalmában, ahol csak fordításban megjelentek művei. Több mint háromezáz elbeszélést írt, amelyek mindegyikre valóságos remekmű.

A »Vallomás« cím alatt kötethegyűjtött elbeszélései a korabeli társadalom — a XIX. század társadalmá — különböző rétegeinek, de legfőképpen a kispolgárságnak visszasságait a